

Warszawa, 07-08-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.519.109.2015.DC

**Pan
Waldemar Żurek
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny
ePUAP**

**Pan
Marcin Kierwiński
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji
ePUAP**

**Pan
Tomasz Siemoniak
Minister Koordynator Służb Specjalnych
ePUAP**

Szanowni Panowie Ministrowie,

wyrok ETPC w sprawie Pietrzak i Bychawska-Siniarska i inni przeciwko Polsce z 28 maja 2024 r.¹, raport NIK², raport Komisji Senackiej w sprawie Pegasusa³ przypominają o konieczności dokonania fundamentalnych i gruntownych zmian ustawowych

¹ Wyrok ETPC z 28.05.2024 r. w sprawie *Pietrzak i Bychawska-Siniarska i inni przeciwko Polsce*, skargi nr 72038/17 i 25237/18.

² Raport NIK, *Realizacja zadań związanych z koordynacją, nadzorem i kontrolą funkcjonowania służb specjalnych*, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/sluzby-specjalne-nadzor-kontrola.html>.

³ *Raport końcowy z prac Komisji Nadzwyczajnej do spraw wyjaśnienia/ przypadków nielegalnej inwigilacji, ich wpływu na proces wyborczy w Rzeczypospolitej Polskiej oraz reformy służb specjalnych*, Warszawa 2023; https://www.senat.gov.pl/download/gfx/senat/pl/defaultaktualnosci/1924/15764/1/raport_koncowy_z_prac_komisji_nadzwyczajnej.pdf.

dotyczących czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz pełnym wykonaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 30 lipca 2014 r. w sprawie ozn. sygn. akt K 23/11⁴.

Poniższe uwagi zostaną ograniczone wyłącznie do problematyki kontroli i utrwalania rozmów (pozyskania danych dotyczących treści⁵), jako środka, który w największym stopniu ingeruje w prywatność (art. 47 Konstytucji), tajemnicę komunikowania się (art. 49 Konstytucji), a w związku z tym konieczne jest stworzenie ram prawnych, które w realny sposób chronią jednostkę przed arbitralnością działania organów władzy publicznej⁶.

⁴ Wyrok TK z 30.07.2014 r., K 23/11, OTK-A 2014/7/80.

⁵ Poza zakresem rozważań pozostanie kwestia retencji danych, pozyskania danych z billingów, danych o lokalizacji i innych danych pozyskanych od dostawców usług internetowych.

⁶ Inne wystąpienia RPO dotyczące tej problematyki to m.in.: Opinia amicus curiae RPO w sprawie domniemanej tajnej inwigilacji skarżących przy użyciu oprogramowania szpiegującego Pegasus, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-inwigilacja-pegasus-amicus-curiae-etpc>; sprawa II.511.493.2022.MM dot. zażalenia na postanowienie prokuratora w przedmiocie wykorzystania w postępowaniu karnym dowodu popełnienia przestępstwa, popełnionego przez osobę, wobec której była stosowana kontrola operacyjna innego niż objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej, lub popełnionego przez inną osobę niż objęta zarządzeniem kontroli operacyjnej, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-08/do_TK_zazalenie_decyzja_dowod_z_inwigilacji.pdf; raport „OSIODŁAĆ PEGAŻA” Przestrzeganie praw obywatelskich w działalności służb specjalnych – założenia reform, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/OSIOD%C5%81A%C4%86%20PEGAŻA%20-%20jak%20powinien%20wygl%C4%85da%C4%87%20nadz%C3%B3r%20nad%20s%C5%82u%C5%BCba_mi.%20Raport%20ekspert%C3%B3w.pdf; przystąpienie do skargi konstytucyjnej w sprawie II.510.86.2024.PZ, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-skarga-konstytucyjna-kontrola-operacyjna-tk-przystapienie>; wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie VII.501.306.2021.KSZ, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-služby-inwigilacja-standardy-mswia-nik>; sprawa VII.501.306.2021.KSZ dotycząca korzystania z oprogramowania Pegasus, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-mswia-inwigilacja-pegasus>; sprawa VII.501.306.2021.KZ, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-inwigilacja-standardy-ponaglenie-premier-mswia-odpowiedz>;

Kontrola i utrwalanie rozmów została przez ustawodawcę uregulowana w dwóch reżimach prawnych – jako czynność pozaprocesowa⁷ (czynność operacyjno-rozpoznawcza) oraz czynność procesowa wykonywana po wszczęciu postępowania karnego na zasadach określonych w art. 237 k.p.k.⁸ i następne. Biorąc pod uwagę możliwość dowodowego wykorzystania wyników czynności operacyjno-

⁷ Pozaprocesowa kontrola i utrwalanie rozmów może być obecnie prowadzona na przez:

1. Policję na podstawie art. 19 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2024, poz. 145);
2. Centralne Biuro Antykorupcyjne na podstawie art. 17 ust. 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz.U. z 2024, poz. 184);
3. Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego na podstawie art. 27 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (tj. Dz.U. z 2024, poz. 812); oraz art. 9 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. z 2025, poz. 194);
4. Krajową Administrację Skarbową na podstawie art. 118 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2023, poz. 615);
5. Służbę Kontrwywiadu Wojskowego na podstawie art. 31 na podstawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz.U. z 2024, poz. 1405);
6. Żandarmerię Wojskową na podstawie art. 31 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U. z 2025, poz. 12);
7. Straż Graniczną na podstawie art. 9e ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U. z 2024, poz. 915);
8. Służbę Ochrony Państwa na podstawie art. 42-55 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Dz.U. z 2025, poz. 34);
9. Biuro Spraw Wewnętrznych Policji na podstawie art. 5b w zw. z art. 19 ustawy o Policji. Ustawą z dnia 9 maja 2025 r. o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2025 r., poz. 820), która wejdzie w życie 25 lipca 2025 r. zniesiony został Inspektorat Wewnętrzny Służby Więziennej. Służba ta także mogła prowadzić działania operacyjne (także poza zakładem karnym czy aresztem śledczym na podstawie art. 23p w zw. z art. 23b ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. z 2024, poz. 1869).

⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, tekst jednolity Dz.U. z 2025 r., poz. 46, dalej: k.p.k.

rozpoznawczych⁹ i faktyczne zrównanie ich znaczenia z czynnościami dowodowymi konieczne jest odniesienie się do obu form kontroli i utrwalania rozmów.

Pozaprocesowa i procesowa kontrola i utrwalanie rozmów w polskim systemie prawnym wymagają kompleksowego przemyślenia i być może całościowego zastąpienia obecnych regulacji, nowymi. Wątpliwości budzą relacje między kontrolą procesową i pozaprocesową, zakres możliwych do podjęcia działań, zakresy podmiotowe i przedmiotowe, nadzór sądowy nad czynnościami operacyjnymi, nadzór zewnętrzny nad działalnością służb, czas trwania kontroli operacyjnej oraz inne kwestie zasygnalizowane w niniejszym wystąpieniu. Szczegółowe uwagi dotyczące problematyki pozaprocesowej i procesowej niejawnej inwigilacji zostały przedstawione w załączniku do niniejszego wystąpienia generalnego pt. „Wykonanie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Pietrzak i Bychawska-Siniarska i inni przeciwko Polsce (sprawa nr 72038/17 i 25237/18). Raport w przedmiocie koniecznych zmian w przepisach regulujących pozaprocesową oraz procesową kontrolę i utrwalanie rozmów”. Przed podjęciem prac legislacyjnych, które będą zmierzały do wprowadzenia

⁹ Czynności operacyjne nie posiadają definicji legalnej. W doktrynie procesu karnego i kryminalistyki definiuje się je jako czynności organów państwowych, wykonywane tajnie lub poufnie, w oparciu o podstawę ustawową, spełniające funkcje: informacyjną, wykrywczą, profilaktyczną i dowodową (A. Taracha, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze. Aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe*, Lublin 2006, s. 25.). Katalog czynności operacyjno-rozpoznawczych zmienia się wraz z rozwojem możliwości technicznych i technologicznych organów władzy publicznej. Obok „klasycznych” czynności operacyjno-rozpoznawczych takich jak kontrola operacyjna, prowokacja policyjna, przesyłka niejawnie nadzorowana, czy współpraca z osobami niebędącymi pracownikami służb (tajny informator), można wyróżnić także nowe rodzaje, m.in. uzyskiwanie i przetwarzanie danych o lokalizacji, dotyczących komunikacji, czy danych internetowych. Poszukując cech wspólnych czynności operacyjnych wskazuje się na:

1. Pozaprocesowy charakter czynności operacyjno-rozpoznawczych (są podejmowane poza postępowaniem karnym i realizują częściowo odmienne cele);
2. Niejawny charakter, ponieważ jawność czynności operacyjno-rozpoznawczych podważałaby ich skuteczność (a to z kolei rzutowałoby na poziom bezpieczeństwa państwa i jego obywateli; tak: wyrok TK z 12 grudnia 2005 r., sygn. K 32/04);
3. Celem czynności operacyjno-rozpoznawczych jest rozpoznawanie, wykrywanie i zapobieganie przestępstwom oraz gromadzenie dowodów na potrzeby postępowania sądowego, przy czym cel dowodowy jest celem akcesoryjnym⁹;
4. Subsydiarność czynności operacyjnych – mogą być podejmowane tylko wtedy, gdy klasyczne sposoby gromadzenia informacji okazały się nieskuteczne lub okazałyby się nieskuteczne;
5. Głęboką ingerencję w sferę prywatności jednostki i konieczność uwzględnienia klauzuli proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji)
6. możliwość wykorzystania ich wyłącznie w celu zwalczania poważnej przestępczości.

systemu efektywnego nadzoru nad służbami, rozważenia znaczenia i miejsca środków niejawnnej inwigilacji w postępowaniu dowodowym w postępowaniu karnym konieczne jest wyeliminowanie najistotniejszych wadliwości obecnego systemu. Ze względu na obszerność tematyki, skalę i złożoność problemów, poniżej przedstawiam najważniejsze wnioski i zalecenia.

Do najpilniejszych zmian należą przede wszystkim:

- doprecyzowanie zakresu podmiotowego kontroli operacyjnej – pozaprocesowej kontroli i utrwalania rozmów – przez konieczność wykazania związku osoby poddawanej niejawnnej inwigilacji z przestępstwem albo prowadzonym postępowaniem na wzór art. 237 § 4 k.p.k.;
- wprowadzenie generalnego zakazu kontroli i utrwalania rozmów (procesowej i pozaprocesowej) osób wykonujących zawody zaufania publicznego (art. 180 § 2 k.p.k.) chyba, że we wniosku o zastosowanie kontroli operacyjnej zostanie wykazane, że dobro wymiaru sprawiedliwości wymaga, by tajemnica zawodowa została uchylona, a okoliczności, które są objęte tajemnicą, nie mogą być wykazane za pomocą innych środków i źródeł dowodowych;
- wprowadzenie generalnego zakazu kontroli i utrwalania rozmów (procesowej i pozaprocesowej) osób zobowiązanych do zachowania w tajemnicy informacji objętych tajemnicą obrońcą (art. 178 pkt 1 k.p.k.), tajemnicą spowiedzi (art. 178 pkt 2 k.p.k.) oraz tajemnicą psychiatryczną z art. 52 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego;
- zmiana art. 9 ust. 1 ustawy o działaniach antyterrorystycznych i wyłączenie możliwości prowadzenia działań operacyjnych bez zgody sądu wobec cudzoziemca przez okres 3 miesięcy i ujednolicenie zasad prowadzenia działań operacyjnych przez ABW na zasadach określonych w art. 27 ustawy o ABW;
- zmiana art. 9 ust. 1 ustawy o działaniach antyterrorystycznych pozwalającego na prowadzenie działań operacyjnych, kiedy istnieje „obawa co do możliwości” prowadzenia przez cudzoziemca działalności terrorystycznej lub popełnienia

przestępstwa szpiegostwa i podniesienie stopnia prawdopodobieństwa popełnienia tego przestępstwa do „uzasadnionego podejrzenia”;

- wprowadzenie w przepisach ustaw policyjnych i o służbach specjalnych przepisów na wzór art. 239, 240 oraz 238 § 5 k.p.k., które umożliwiłyby osobie inwigilowanej uzyskanie informacji o prowadzonych działaniach operacyjnych, domaganie się zniszczenia materiałów zebranych w czasie kontroli oraz zaskarżenie decyzji sądu, na podstawie której działania operacyjne zostały podjęte albo w formie odesłania do stosowania wprost (albo odpowiednio) przepisów k.p.k. albo wprowadzenia do każdej z ustaw szczegółowych tożsamyh regulacji, jak te, które znajdują się w ww. przepisach. Przykładowo, w ustawie o Policji (oraz innych ustawach policyjnych i o służbach specjalnych) należałoby wprowadzić przepisy, które stanowiłyby, że:

- z wnioskiem o zarządzenie zniszczenia utrwalonych zapisów, nie wcześniej niż po zakończeniu postępowania przygotowawczego, jeśli zostało wszczęte, może wystąpić osoba, wobec której stosowano kontrolę operacyjną Sąd orzeka w przedmiocie wniosku na posiedzeniu, w którym mogą wziąć udział strony oraz wnioskodawca;

- postanowienie o kontroli operacyjnej doręcza się osobie, wobec której kontrola była stosowana; doręczenie postanowienia może być odroczone na czas niezbędny ze względu na dobro sprawy, nie dłużej niż na okres 2 lat od zakończenia kontroli. Jeśli materiały z kontroli operacyjnej przekazano prokuratorowi i stały się one podstawą wszczęcia postępowania karnego albo włączono je do akt sprawy karnej, doręczenie postanowienia może być odroczone nie później niż do czasu zakończenia postępowania przygotowawczego;

- na postanowienie dotyczące kontroli operacyjnej przysługuje zażalenie. Osoba, której dotyczy postanowienie, może w zażaleniu domagać się zbadania zasadności, legalności i celowości kontroli operacyjnej. Zażalenie rozpoznaje sąd wyższego rzędu nad sądem właściwym do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji;

- wprowadzenie w przepisach ustaw policyjnych i o służbach specjalnych przepisów, które nakazywałyby przekazanie materiałów wytworzonych przez służby w związku z

kontrolą operacyjną, tj. wniosków o zastosowanie lub przedłużenie kontroli operacyjnej wraz z uzasadnieniem oraz postanowień sądu w przedmiocie kontroli, tak by sąd orzekający w sprawie mógł zbadać legalność i zasadność prowadzenia czynności operacyjnych (kontrola *ex post*);

- wprowadzenie obowiązku podania nie tylko rodzaju stosowanego środka niejawnej inwigilacji, ale również konkretnego urządzenia technicznego (środków technicznych), by sąd wydając zgodę na działania operacyjne, miał pełną świadomość, co jest przedmiotem wniosku służb. Ma to znaczenie z perspektywy możliwości całościowego „zassania” informacji zapisanych na urządzeniu, a obejmujących okres poprzedzający kontrolę operacyjną. Chcąc dokonać kontroli operacyjnej w postaci „uzyskiwania i utrwalania danych zawartych na informatycznych nośnikach danych, telekomunikacyjnych urządzeniach końcowych, systemach informatycznych i teleinformatycznych”, tj. pobrania danych historycznych, musi to zostać wyrażone we wniosku o kontrolę operacyjną. Sąd, wyrażając zgodę musi zatem wiedzieć: 1) za pomocą jakich środków technicznych będzie prowadzona niejawna inwigilacja; 2) czy będzie dotyczyła pozyskiwania informacji wyłącznie w czasie rzeczywistym (wytworzonych w czasie trwania kontroli), czy także danych historycznych (zapisanych na nośniku danych); Dodatkowo, konieczne jest wskazanie środków technicznych, w szczególności, jeśli środki techniczne pozwalają także na przejęcie kontroli nad urządzeniem i modyfikowanie treści, jakie na nim się znajdują. Jako zasadne jawi się więc wprowadzenie neutralnego pod względem technologicznym zakazu posługiwania się takimi urządzeniami i oprogramowaniem, które nie dają gwarancji, że informacje zebrane w wyniku pobrania danych historycznych z urządzenia oraz w wyniku kontroli operacyjnej cechuje autentyczność, integralność, rozliczalność i niezaprzeczalność.

- powiązanie maksymalnego czasu trwania kontroli operacyjnej z osobą i przestępstwem, o które jest podejrzana, a nie ze służbą, która prowadzi działania operacyjne tak, by niemożliwe było wydłużanie maksymalnych terminów w drodze „przekazywania” prowadzenia postępowania.

Równie naglące wydają się zmiany dotyczące nadzoru sądu nad stosowaniem środków niejawnnej inwigilacji oraz dowodowego wykorzystania wyników działań operacyjnych, t.j.;

- decentralizacja rozpoznawania wniosków o kontrolę operacyjną, która jest możliwa do przeprowadzenia na podstawie obecnie istniejących przepisów, tak by urealnić sądową kontrolę i odciążyć Sąd Okręgowy w Warszawie, do którego obecnie wpływa zdecydowana większość wniosków;
- zmiana art. 19 ust. 1a ustawy o Policji¹⁰ i nakazanie przekazania całości materiałów do sądu orzekającego w przedmiocie zastosowania lub przedłużenia działań operacyjnych, tak by mógł on ocenić zasadność i celowość działań na podstawie całościowej analizy sprawy, a nie wycinkowo zaprezentowanych materiałów przez służby;
- wprowadzenie obowiązku sporządzenia uzasadnienia każdej decyzji sądu – aprobowanej i odmawiającej uwzględnienia wniosku o kontrolę operacyjną; względnie wprowadzenie rozwiązania, kiedy decyzja korzystna dla jednostki, tj. o odmowie zastosowania lub przedłużenia kontroli operacyjnej nie wymagałaby uzasadnienia;
- wprowadzenie sądowego nadzoru nad niszczeniem materiałów, jakie zostały zgromadzone w toku pozaprocesowej kontroli i utrwalania rozmów, a w przepisach k.p.k. – wprowadzenie przepisu, który będzie nakazywał poinformowanie sądu, który wydał zarządzenie o zniszczeniu materiałów, o wykonaniu tego zarządzenia;
- usunięcie art. 168a k.p.k. w obecnym brzmieniu oraz rozważenie wprowadzenia regulacji, które będą stanowiły podstawę do wyeliminowania materiałów pozyskanych w drodze czynności operacyjno-rozpoznawczych, jeśli służby – na żądanie sądu – nie przedstawią dotyczących podstaw zarządzenia lub przedłużenia kontroli operacyjnej;
- usunięcie art. 168b k.p.k. i art. 237a k.p.k. oraz przywrócenie przepisów, które obowiązywały między 11 czerwca 2011 r. a 15 kwietnia 2016 r. Wówczas obowiązujące przepisy regulowały tryb udzielania zgody następcej, określały zasady przechowywania i przetwarzania danych o jednostce, wprowadzały terminy przechowywania i

¹⁰ Postulat zmiany powinien objąć analogiczne przepisy w ustawach policyjnych i o służbach specjalnych.

przetwarzania tych danych. Zmiany zaproponowane przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego¹¹ obniżają standard ochrony praw jednostki i sankcjonują sytuację, jaka istnieje w systemie prawa karnego procesowego od 15 kwietnia 2016 r.¹²;

- wykreślenie z katalogu przestępstw w ustawach policyjnych i o służbach specjalnych oraz z art. 237 § 3 k.p.k. przestępstw z art. 232-245 k.k. z uwagi na niespełnianie przez te czyny zabronione wymogu konieczności w społeczeństwie demokratycznym z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Całościowych zmian wymagają katalogi przestępstw pozwalające na prowadzenie działań operacyjnych z art. 19 ust. 1 ustawy o Policji, art. 9e ust. 1 ustawy o Straży Granicznej; art. 27 ust. 1 ustawy o ABW; art. 17 ust. 1 ustawy o CBA; art. 31 ust. 1 ustawy o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego; art. 118 ust. 1 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej; art. 31 ust. 1 ustawy o Żandarmerii Wojskowej; art. 44 ust. 1

¹¹ Projekt ustawy o zmianie Kodeksu karny i niektórych innych ustaw w zakresie art. 168b k.p.k. Komisja Kodyfikacyjna Praw Karnego zaproponowała, by art. 168b k.p.k. nadać brzmienie: „Art. 168b. § 1. Wykorzystanie dowodu uzyskanego podczas stosowania kontroli operacyjnej może nastąpić wyłącznie w postępowaniu karnym w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, w stosunku do którego jest dopuszczalne stosowanie takiej kontroli przez jakiegokolwiek uprawniony organ.

§ 2. Jeżeli w wyniku kontroli operacyjnej zarządzonej na wniosek uprawnionego organu na podstawie przepisów szczególnych uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola operacyjna była stosowana, innego przestępstwa lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej bądź przestępstwa lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objętą zarządzeniem kontroli operacyjnej, prokurator w toku postępowania przygotowawczego wydaje postanowienie w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym. W postanowieniu należy określić wobec jakiej osoby i co do jakich przestępstw dopuszcza się dowodowe wykorzystanie materiałów uzyskanych podczas stosowania kontroli operacyjnej.

§ 3. Osobę, której dotyczy postanowienie, należy zawiadomić o jego treści przed zakończeniem postępowania przygotowawczego”. Projekt dostępny na stronach RCL: <https://legislacja.gov.pl/projekt/12390959/katalog/13091027#13091027>.

¹² W okresie od 11 czerwca 2011 r. do 15 kwietnia 2016 r. obowiązywały przepisy, które precyzyjnie regulowały procedurę postępowania w przypadku tzw. przypadkowych znalezisk (wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw; Dz.U. z 2011, nr 53, poz. 273). Przepis art. 19 ust. 15a ustawy o Policji ograniczał zakres przypadkowych znalezisk wyłącznie do przestępstw katalogowych, art. 19 ust. 15c ustawy o Policji stanowił, że tylko sąd może wydać tzw. zgodę następczą, a art. 19 ust. 15d i 3 ustawy o Policji wprowadzały terminy wystąpienia z wnioskiem o wyrażenie zgody na wykorzystanie „przypadkowych znalezisk” jako dowodu w postępowaniu karnym (1 miesiąc) oraz termin, w jakim sąd ma obowiązek wydać postanowienie w tym przedmiocie (14 dni). Konieczny jest powrót do tych regulacji, nie zaś sankcjonowanie obniżenia standardu ochrony prywatności jednostki, jaki został wprowadzony ustawą z 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego i innych ustaw (Dz.U. z 2016, poz. 437).

ustawy o Służbie Ochrony Państwa. Przestępstwa katalogowe powinny stanowić wąską, wyselekcjonowaną grupę czynów zabronionych – najpoważniejszych przestępstw oraz takich, gdzie pozyskanie dowodów jest możliwe wyłącznie w drodze działań operacyjnych. Obecnie obowiązujące przepisy wprowadzają bardzo szerokie katalogi przestępstw, a jednocześnie nie zawsze są one dostosowane do zadań konkretnej służby albo do specyfiki konkretnego przestępstwa. Podobnie, całościowych zmian wymaga system informowania Sejmu i Senatu – oraz społeczeństwa – o prowadzonych działaniach operacyjnych. Dane powinny być odpowiednio zagregowane, każda ze służb powinna składać sprawozdania analogiczne do tych, które przedstawiane są przez Policję na podstawie art. 19 ust. 22 ustawy o Policji, konieczne jest przedstawianie informacji o czasie trwania kontroli operacyjnej oraz o tzw. podsłuchach 5-dniowych (zarządzanych w wypadkach niecierpiących zwłoki), kiedy prokurator nie wystąpił z wnioskiem do sądu o legalizację działań operacyjnych oraz kiedy odmówił wystąpienia ze stosownym wnioskiem.

Prace legislacyjne o charakterze systemowym, muszą jednak zostać poprzedzone zmianami odnoszącymi się do wprowadzenia efektywnego nadzoru nad materiałami pozyskanymi w wyniku niejawnej inwigilacji, by, po pierwsze, zagwarantować, że nie doszło do nieuprawnionej ingerencji w materiały z kontroli operacyjnej (czy nie manipulowano nagraniami, czy innymi materiałami pozyskanymi w trakcie kontroli), a po drugie - by sąd i inne uprawnione organy mogły zweryfikować, kto zapoznawał się z wynikami czynności operacyjnych. Przepisy k.p.k. oraz ustaw policyjnych i o służbach specjalnych muszą uwzględniać aspekt rozliczalności danych, tj. możliwości ustalenia, kto i w jakim czasie, dokonywał operacji na danych pozyskanych w ramach kontroli operacyjnej. Chodzi nie tylko o dostęp fizyczny (np. logowanie się w kancelarii tajnej), ale także o zabezpieczenie serwerów, oraz ograniczenie możliwości zdalnego dostępu przez osoby nieuprawnione.

Mając na uwadze przedłożone racje, stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich¹³, zwracam się do Panów Ministrów z uprzejmą prośbą o dokonanie analizy wskazanych w niniejszym stanowisku problemów i rozważenie zainicjowania zmian legislacyjnych w Kodeksie postępowania karnego oraz w następujących ustawach: o Policji, o Straży Granicznej, o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, o działaniach antyterrorystycznych, o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, o Służbie Wywiadu Wojskowego i Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, o Krajowej Administracji Skarbowej, o Żandarmerii Wojskowej oraz o Służbie Ochrony Państwa.

Będę nadto wdzięczny za poinformowanie mnie o stanowisku zajęтым w przedstawionej materii.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

- Pan Poseł Marek Ast Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Sejmu RP (ePUAP);
- Pan Senator Krzysztof Kwiatkowski Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Senatu RP (ePUAP).

Załączniki:

- Opracowanie pt. „Wykonanie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Pietrzak i Bychawska-Siniarska i inni przeciwko Polsce (sprawa nr 72038/17 i

¹³ Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r., poz. 1264).

25237/18). Raport w przedmiocie koniecznych zmian w przepisach regulujących pozapprocesową oraz procesową kontrolę i utrwalanie rozmów”; autorka dr Dominika Czerniak, Wydział ds. Legislacyjnych i Ustrojowych, Zespół Prawa Karnego.